

Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання студентів

Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Останнім часом якість вищої освіти в Україні знижується. Як справедливо зазначає М. З. Згуровський, “в масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів (особливо нових) не конкурентоспроможна на європейському ринку праці”. Очевидних утрат зазнають такі достоїнства української освіти, як фундаментальність, системність та практична спрямованість [8].

Специфічною особливістю фізичного виховання, що відрізняє його від розумової освіти й виховання, є спрямованість на біологічну сферу людини: зміна її форм, функціональних можливостей окремих систем організму, розвиток рухових якостей, навчання рухових дій, підвищення опірності зовнішнім чинникам. Завдання навчальної дисципліни “Фізичне виховання” у вищих навчальних закладах освіти визначаються такими напрямками, як підтримка соціально обґрунтованого рівня фізичної підготовленості студентів, протидія негативним факторам, що впливають на здоров’я й навчання у ВНЗ, засобами фізичного виховання, уміння самостійно використовувати засоби фізичного виховання в праці та відпочинку, формування загальної й професійної культури, здорового способу життя та ін. [12].

Однак оволодіння лише практичними навичками фізичного вдосконалення без достатньо засвоєних теоретичних і методичних знань не дає змоги студенту правильно застосовувати набуті знання під час самостійних занять [2].

Тому теоретико-методична підготовка студентів на заняттях із фізичного виховання повинна розглядатися як своєрідна база для підвищення технічної, тактичної й психологічної підготовленості. Тому до викладання теоретичного матеріалу не повинно бути формального ставлення як зі сторони викладача, так і зі сторони студента. Теоретичні заняття повинні мати певну мету: виробляти в студентів уміння використовувати отримані теоретичні знання на практиці. Окрім того, розширення теоретичних знань студентів дає можливість самостійно мислити, сприяє розвитку самоконтролю та самоаналізу, що, зі свою боку, є запорукою майбутнього самовдосконалення. Теоретична підготовка студентів на заняттях із фізичного виховання організовується переважно в різних загальноприйнятих формах, притаманних для гуманітарного навчання й самонавчання. Однак недостатність науково-методичної літератури та розробок, додаткових засобів інформаційного змісту й відсутність чіткої методики їхнього використання в навчальному процесі з фізичного виховання не дає змоги забезпечити всебічний розвиток особистості студентів під час занять і поза ними [2].

Отже, формування в студентів свідомої потреби до систематичних занять фізичними вправами вимагає від викладача пошуку ефективних форм і методів проведення занять, створення відповідного навчально-методичного забезпечення, а також проведення активної пропагандистської діяльності [2].

Завдання дослідження – проаналізувати сучасний стан оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання студентів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Проблеми оцінювання навчальних досягнень студентів, удосконалення технологій оцінювання досліджувалися вітчизняними й зарубіжними вченими (С. Ф. Сухорський, В. І. Паламарчук, П. І. Сікорський, М. А. Чошанов, В. П. Безпалько, П. А. Юцявічене, Дж. Рассел та ін.). Проте ці розвідки стосувалися, як правило, класно-урочної системи навчання. Пропонуючи й обґрунтовуючи різні версії модульної технології навчання, більшість дослідників використовували традиційні підходи до оцінювання результатів навчання [4].

Середні програмні вимоги до оцінки навчальних досягнень студентів найчастіше не відповідають їхнім можливостям унаслідок індивідуальності розвитку їхнього організму [7]. Незважаючи на те, що в науково-методичній літературі в останній час з’явилося достатньо досліджень із питання оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях фізичного виховання, усе ще не існує критеріїв оцінювання, які були б зорієнтовані на оздоровчу мету фізичного виховання у вищій школі та були особистісно зорієнтованими. Розв’язання цієї проблеми дасть можливість не тільки вдоско-

налити систему оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях фізичного виховання, а й значно підвищить їхню мотивацію до занять фізичними вправами. Усе це зумовлює актуальність і доцільність наукового пошуку подальшого вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень студентів із фізичного виховання [9].

Одним із ключових питань оцінювання навчальних досягнень студентів є шкала вимірювання знань, багатий досвід якої мають іноземні заклади освіти.

Засвоєні теоретичні та методичні знання дають змогу студенту правильно оцінювати соціальну значущість фізичного виховання й спорту, розуміти об'єктивні закономірності фізичного виховання як педагогічного явища, свідомо ставитися до занять та завдань викладача, проявляти самостійність та творчість на заняттях та змаганнях [2].

І. А. Хотченко (2006) узагальнив набутий досвід побудови й розвитку шкали оцінювання навчальних досягнень студентів і студентів різних країн світу, указує на неможливість уніфікування шкали оцінки, обрання однієї – єдиної для всіх – шкали вимірювання знань студентів і стверджує, що вона є найкращою. Один зі шляхів до успішного розв'язання питання реформування шкали вимірювання знань – накопичувати досвід, аналізувати результати досліджень у цій галузі та запозичувати найкраще з наявного [14].

В. Є. Білогур (2002) розробив систему оцінювання успішності студентів із фізичного виховання, яка враховує не лише фізичну, але й освітньо-методичну підготовку [3].

О. Дубогай (2008) визначила перспективи підвищення якості системи фізичного виховання ВНЗ за рахунок упровадження спеціально запропонованої кредитно-модульної системи в процес навчання студентів спеціальної медичної групи [7].

У процесі порівняння систем оцінювання в Україні та за кордоном установлено, що західні освітні системи в цілому дотримуються поміркованості, практичності й досяжності цільових установок, що сприяє підвищенню мотивації до здобуття студентами нових знань на основі добровільного навчання та гуманістичного підходу до особистості студента [4].

Р. Мушкета (2007) розробив систему підготовки вчителів фізичного виховання до оцінювання навчальних досягнень студентів, яка передбачає формування теоретичної й технологічної готовності до дослідженого виду діяльності, самооцінку власної діяльності, здатність до неперервного професійного саморозвитку особистості, реалізує загальні та специфічні функції [10].

С. П. Козіброцький (2009), узагальнивши характерні тенденції формування й становлення системи оцінювання навчальних досягнень студентів, визначив, що оцінювання з фізичного виховання в умовах сьогодення повинно мати оздоровчу спрямованість; ураховувати індивідуальні темпи розвитку рухових здібностей студентів; бути особистісно зорієнтованим. В основу особистісно зорієнтованого оцінювання повинні покладатись особисті досягнення протягом навчального року, активна робота під час заняття, заняття в позанавчальний час, участь у змаганнях усіх рівнів [9].

П. І. Федорук (2008) дослідив, що практично всі змінні, які використовуються для аналізу освітнього процесу, є латентними (прихованими), тобто безпосередньо не вимірюваними. Найбільш часто в освітньому процесі використовується латентна змінна – рівень знань тих, хто навчається. При використанні традиційної або класичної системи тестування латентна змінна – рівень знань – вимірюється як частка правильних відповідей [13].

Перевага цієї системи вимірювання в тому, що вона проста, наочна й легкодоступна для розуміння. Проте в цій системі є істотні недоліки. Так, оцінка рівня знань залежить від набору тестових завдань. Результати ж об'єктивних вимірювань не повинні залежати від вимірювального інструменту, що використовується в цьому випадку, набору тестових завдань), а також результати вимірювання при використанні класичної системи тестування є істотно нелінійними. Система тестування, а точніше – система вимірювання латентних змінних, що використовується, на основі адаптивних тестів принципово відрізняється від найвідомішої класичної або традиційної системи тестування з багатьох аспектів. Обмеження, які з'являються при використанні методів класичної теорії тестів, при цьому багато в чому знімаються. Передусім, це можливість на відміну від традиційної системи тестування одержати більш об'єктивні оцінки. Так, при використанні традиційної системи тестування (вимірювання) рівень знань визначається часткою правильних відповідей. Проте така оцінка залежить від складності завдань у тесті. Якщо тест складається з легких завдань, частка правильних відповідей буде високою, якщо з важких – то низькою, тобто оцінка рівня знань при використанні традиційної системи вимірювань не може вважатись об'єктивною. Принциповою ж

відмінністю системи тестування на основі адаптивних тестів є те, що оцінка рівня знань студентів не залежить від складності тесту, тобто є об'єктивною. Це означає, що такі оцінки рівня знань студентів можуть бути ефективно використані для розв'язання будь-яких завдань оптимізації навчального процесу – оцінки ефективності педагогічних інновацій технологій, моніторингу й ін. [13]

І. Н. Гулідов (2005) виділяє такі проблеми реалізації тестової форми контролю у вищій школі, як необхідність розробки підручників, орієнтованих на тестову форму контролю знань; значні витрати часу на первинну підготовку якісних контрольних-вимірювальних матеріалів; необхідність подолання опору й комплексу упереджень прибічників старих методів педагогічних вимірів, а також мала кількість фахівців із тестування в системі освіти [6].

На практиці немає ідеальних систем оцінювання, а кожна з них, що використовується, має свої і сильні, і слабкі сторони. Треба шукати не ідеальні системи, а проектувати ті, які є з великою кількістю продуктивних переваг.

Шкалу оцінювання ECTS розроблено для того, щоб допомогти навчальним закладам перенести оцінки, виставлені місцевим закладом. Вона представляє додаткову інформацію щодо роботи студентів, а не замінює загальні оцінки.

Потрібно додати, що рекомендації із впровадження кредитно-модульної системи навчання додають ще один напрям в організації занять із фізичного виховання [5].

В останні роки у вищих навчальних закладах запроваджується модульно-рейтингова система оцінювання знань. Це зумовлено тим, що чинна чотирибальна система не задовольняє ні викладачів, ні студентів, оскільки в її основі лежить низка недоліків [1].

Тому важливим є запровадження такої системи аналізу навчальної діяльності студентів, яка б сприяла створенню оптимальних умов для професійної підготовки фахівців. Рейтингова система оцінювання широко використовується в багатьох країнах світу. Навряд чи варто її сліпо копіювати, переносити на наше дидактичне поле, як і чужу систему освіти взагалі, але корисне, прийнятне доцільно запозичити [1].

Нинішній етап розвитку національної вищої освіти характеризується модернізацією й реформуванням, спрямованими на приєднання до Болонського процесу з метою входження в європейський освітній і науковий простір. Цей процес добровільний, полісуб'єктний, поліваріантний, відкритий, поступовий та гнучкий. Він ґрунтується на цінностях європейської освіти й культури та не нівелює національні особливості освітньої системи України [1].

Очевидним недоліком кредитних технологій на сьогодні є той факт, що, надаючи інструментарій для зіставлення й оцінки формованих компетенцій, вони не передбачають застосування системи індикаторів типу та рівня навчальних курсів. Потенційно такі можливості закладені в накопичувальній системі залікових балів, в умовах якої кредити можуть нараховуватися з урахуванням типу й рівня складності пропонованих курсів (навчальних блоків, модулів). Рівень складності може позначатися за допомогою системи маркерів, що існує в більшості ВНЗ світу. Сьогодні, на жаль, ці системи мають значні розбіжності.

Висновок. Серед важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів.

Згідно з Положенням про заліки, підсумкова оцінка з фізичного виховання виставляється з урахуванням усіх розділів: теоретична підготовленість, методична підготовленість, фізична підготовленість [11].

Важливим компонентом фізичного виховання є педагогічний контроль, який повинен відповідати змістові навчального процесу. Відомо, що навчальними програмами з фізичного виховання передбачено комплексний зміст навчального матеріалу, який, зі свого боку, вимагає й комплексного контролю [15].

Думки студентів щодо комплексного оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання є неоднозначними та відрізняються за етапами анкетування. Відповідаючи на непрямі запитання анкети, 84,3 % студентів висловили думку, що їм не вистачає знань, які вони могли б отримати з фізичної культури й використати в процесі самостійних занять. Однак із доцільністю оцінювання цієї складової частини погодились лише 43,4 % опитаних [15].

Перспектива подальших досліджень полягає в розробленні критеріїв оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання для студентів ВНЗ.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / Алексюк А. М. – К. : Либідь, 1998.– 480 с.
2. Березка С. М Теоретичні та методичні знання студентів з навчальної дисципліни “фізичне виховання” / С. М. Березка // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 3. – С.12–14.
3. Білогур В. С. Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання : 24.00.02 / В. С. Білогур ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2002. – 18 с.
4. Біляковська О. О. Дидактичні засади оцінювання навчальних досягнень старшокласників в умовах модульного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. О. Біляковська ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 21 с.
5. Гринь Л. В. Вдосконалення навчального процесу з фізичного виховання студентів у відповідності до вимог сучасної освіти / Л. В. Гринь, О. І. Русанов, О. М. Решетняк, О. В. Любушина // Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях : сб. ст. / под ред. проф. С. С. Ермакова : III междунар. электронная науч. конф., 6 февраля 2007 г. – Харьков ; Запорожье ; Белгород ; Красноярск, 2006. – С. 34–37.
6. Гулидов И. Н. Педагогический контроль и его обеспечение : учеб. пособие. / Гулидов И. Н. – М. : ФОРУМ, 2005. – 240 с.
7. Дубогай О. Тенденції розвитку оцінювання фізкультурно-оздоровчих досягнень студентів: інноваційний світовий досвід / О. Дубогай, М. Євтушок // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 2. – С. 99–104.
8. Кісіль М. В. Оцінка якості вищої освіти / М. В. Кісіль // Вища освіта України. – 2005. – № 4 (14). – С. 82–87.
9. Козіброцький С. Оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях із фізичного виховання / С. Козіброцький // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – 2009. – №. 1.– С. 18–21.
10. Мушкета Р. Підготовка вчителів фізичного виховання у Польщі до оцінювання навчальних досягнень учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Р. Мушкета ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2007. – 40 с.
11. Самокиш И. И Гистерезисный метод выявления функциональных возможностей как критерий оценивания успеваемости по физическому воспитанию в высших учебных заведениях / И. И. Самокиш // Физическое воспитание студентов. – № 4. – 2011.– С. 71–74.
12. Теорія і методика фізичного виховання : [підручник] : [у 2 т.] ; за заг. ред. Т. Ю. Круцевич :– К. : Олімп. л-ра, 2008. – Т. 2. – С. 155–174.
13. Федорук П. І. Адаптивні тести: загальні положення / П. І. Федорук // Математичні машини і системи. – 2008.– № 1. – С. 116–127.
14. Хотченко І. А. Оцінювання навчальних досягнень школярів і студентів: історико-педагогічний аспект / І. А. Хотченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 12. – С. 147–149.
15. Щербей М. Ставлення школярів до комплексної методики оцінювання навчальних досягнень з фізичної культури / М. Щербей // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 3. – С. 46–51.

Анотації

Теоретико-методична підготовка студентів на заняттях із фізичного виховання повинна бути базою для підвищення технічної, тактичної та психологічної підготовленості. Теоретичні заняття повинні формувати в студентів уміння використовувати отримані теоретичні знання на практиці. Засвоєні теоретичні та методичні знання дають змогу студенту правильно оцінювати соціальну значущість фізичного виховання й спорту, розуміти об'єктивні закономірності фізичного виховання як педагогічного явища, свідомо ставитися до занять і завдань викладача, проявляти самостійність та творчість на заняттях і змаганнях. Одним із ключових питань оцінювання навчальних досягнень студентів є шкала вимірювання знань, багатий досвід якої мають іноземні заклади освіти. Оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання у ВНЗ активно обговорюється в наукових колах.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, навчальні досягнення.

Владимир Ковальчук. Современные подходы к оцениванию учебных достижений по физическому воспитанию студентов. Теоретико-методическая подготовка студентов на занятиях по физическому воспитанию должна быть базой для повышения технической, тактической и психологической подготовленности. Теоретические занятия должны формировать у студентов умение использовать полученные теоретические

знания на практике. Усвоенные теоретические и методические знания позволяют студенту верно оценивать социальную значимость физического воспитания и спорта, понимать объективные закономерности физического воспитания как педагогического явления, сознательно относиться к занятиям и задачам преподавателя, проявлять самостоятельность и творчество на занятиях и соревнованиях. Одним из ключевых вопросов оценивания учебных достижений студентов является шкала измерения знаний, богатый опыт которой имеют иностранные учебные заведения. Оценивание учебных достижений по физическому воспитанию в вузах активно обсуждается в научных кругах.

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, учебные достижения

Vladimir Kovalchuk. Modern Approaches to Assessment of Academic Achievement in Physical Education of Students. *Theoretical and methodical preparation of students for classes in physical education should be based on improving the technical, tactical and psychological preparation. Theoretical classes should develop students' ability to use the theoretical knowledge in practice. Learned theoretical and methodological knowledge allows students to estimate correctly the social importance of physical education and sport, to understand the objective laws of physical education as a pedagogical phenomenon, consciously relate to employment and tasks the teacher to show independence and creativity in the classroom and competitions. One of the main issues of assessment of educational progress of students is a scale measuring knowledge and experience which have foreign educational institutions. Assessment of educational progress in physical education in schools is actively discussed in scientific circles.*

Key words: physical education, students, academic achievement.